

Драгана Кујовић, НАЈЧЕШЋИ АНТРОПОНИМИ
ОРИЈЕНТАЛНОГ И ПСЕУДООРИЈЕНТАЛНОГ
ПОРИЈЕКЛА У ЦРНОЈ ГОРИ, Подгорица, 2008.

О заоставштини турскога блага у нас свједоче многа знамења која су још увјек постојећа, па чак и у слабо очуваној форми. Значајност турскога блага за црногорски културни живот је вишеструк и огледа се у скоро свим порам живљења. Мада често недовољно истраживано и најчешће занемаривано ово благо је само у мимоходима било занимљиво истраживачима црногорске културне повијести. Као незаобилазно оно, ипак, проналази своје скромно мјесто у њој. У последње вријеме његову значајност уочава све већи број знанственика који за циљ имају истраживање црногорскога културног блага, јер се оно показује као нераскидиви дио свеукупне ризнице црногорске прошлости.

Један од изузетно вриједних знанствених прегалаца који на овом пољу даје непроцењиве резултате јесте др Драгана Кујовић, која, истражујући заоставштину оријентално-исламске културе на тлу Црне Горе, у својим радовима указује на њену огромну значајност. Др Кујовић у својој најновијој објављеној студији о антропонимима оријенталног и псеудооријенталног поријекла на подручју Црне Горе још једном са знанственом

озбиљношћу указује на трагове која је оставила османска владавина на тлу данашње Црне Горе.

С обзиром на то да је име најпрепознатљивији знак и да због тога оно има и највећу значајност у повијести једнога народа и оставља најјачи траг са најдужим трајањем. Бављење истраживањем имена једно је од најбитнијих прегнућа за изучавање културног наслеђа једнога народа. Имена су, уједно, и најчешће промјењива културна дешавања. Свако вријеме има своја другачија имена или имена са најширом употребом. Познато је да је сваки нови припадник ислама на нашим просторима за себе и своје потомке најчешће узимао имена која су била исламског, односно арапског, персијског или турског поријекла. Та имена су означавала припадност исламској вјери, мада је на нашим просторима забиљежен и немали број случајева да су муслимани узимали и имена домаћег, славенског пројекла. Уједно је познато да су са успоставом османске власти први муслимани знали задржати своја стара имена или је уз ново име исламског поријекла убијежавано и кршћанско име оца. Ти примјери се могу сусрести у разним османским пописима.

Мада је ауторица имала циљ да убиљежи имена из новије прошлости Црне Горе, на основу пописа имена може се имати увид у распрострањеност имена разноврсних по значењу и по поријеклу код муслимана Црне Горе, што указује на богатство у коришћењу имена страног поријекла муслимана са наших простора. Када се сагледају значења имена увиђа се да су муслимани приликом надијевања имена новорођеном потомку знали његово значење. То се поготово односи на градске средине. Код сеоских средина уочљивија су изведена имена, што је само оплеменило и обогатило муслиманску антропонимијску културу.

Ваља нагласити да је др Драгана Кујовић због оскудности времена које јој је било одређено од стране финансијера пројекта, Министарства просвјете и науке Црне Горе (Сектор за науку), била принуђена да свој рад ограничи на прикупљању грађе из матичних књига рођених и умрлих, као и дијелом из бирачких спискова из различитих, али раније одабраних периода у појединим архивским центрима и матичним уредима у Бару, Беранама, Бијелом Пољу, Пљевиљима, Подгорици и Рожајама. То је, свакако, утицало на свеукупност рада, али није умањило његов огромни значај. Јер, имена која су овом студијом пописана су била или су још увјек у најчешћој употреби код муслимана Црне Горе.

Ауторица је свој рад структурирала у два дијела. У првом дијелу су по абecedном реду дата мушка и женска имена, са значењем и поријеклом, затим годином и мјестом уписа. Уколико се ради о изведеном имену др Кујовић је указала на име оригинала. С обзиром на то да су у овом пописнику нашла мјеста и она имена која су по

форми и облику псеудооријенталнога поријекла ауторица их је брижљиво и опрезно убиљежавала и налазила могућност њиховог оријенталног поријекла.

У другом дијелу она је дала мању, али изузетно обухватну студију у виду закључка о најчешће употребљиваним именима и о начину на који су муслимани са наших простора користили имена, те о промјенама које су настајале усвајањем имена страног, оријенталног поријекла. На основу тога др Д. Кујовић закључује како се имена муслимана у Црној Гори могу распознати у четири основна слоја. У првом слоју су имена преузета из оријенталних језика прилагођена домаћем, затеченом антропонимијском фонду. Други слој су имена домаћега, славенског поријекла попут Горана, Јадранке, Србреника или имена која немају оријентално поријекло као што су Елвира, Индир, Мирела. Трећи слој чине имена која су, по употреби, новијега доба и настала су слободним премјештањем гласова неког оријенталног имена или су самовољно конструирана да својим обликом личе на имена оријенталнога поријекла. С обзиром на то да се таква имена не могу уврстити у било који језик немогуће их је и преводити, закључује ауторица. Четврти слој обухвата имена оријенталнога поријекла која су попримајући нове облике заузела мјеста засебних имена. У ту скупину имена могу се набројати различите хипокористике као што су од имена Аиша настала нова имена као Ајка, Ајкуна, затим од имена Абдулах Абди, Абдија, Абдо, Авдија, Авдо; од имена Хасан Хасо, Хаско, Цано, од Нура настала су имена Нурана, Нурча, Нурка, итд.

Ауторица је уједно указала на гласовну промјену код одређенога броја имена, особито арапскога поријекла, гдје су неки гласови који не постоје у нашим језицима замјењени са гласовима најближе артикулације. Затим указује на промјену насталу озвучавањем или обезвучавањем појединих сугласника, нарочито последњег као што су Абас умјесто Абаз, Ахмет умјесто оргиналног Ахмед. Нека од имена су попримила промјену губљењем вокала, нарочито почетног као у имену Смаил умјесто Исмаил или Брахим умјесто Ибрахим. Одређени дио имена је попримио промјену губљењем или додавањем сугласника х као што је у случајевима Асан

умјесто Хасан, Асрета умјесто Хасрета, Фетија умјесто Фетхија, односно Халем умјесто Алем, Енхес умјесто Енес. Нека, пак, имена су попримила промјену претварањем неких сугласника у друге као што је претварање сугласника ф у в, или замјена б у в.

Ове и сличне примјере ауторица је подробно нагласила у закључку своје изузетно вриједне студије, што њен рад сврстава у корисно и веома потребно штиво.

На крају треба нагласити да је ауторица још једном својом студијом допринијела бољем и подробнијем разумјевању исламско-оријенталне културе на тлу Црне Горе.

Мр Аднан Петић